

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แม่ฮ่องสอน เขต 1*

กมล ภูมิชัยเสถียร^{1*} ประพันธ์ ธรรมไชย²

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

² อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

*Corresponding author e-mail: kamon717@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม ประชากร จำนวน 56 คน และมีกลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสังเคราะห์องค์ประกอบ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปบรรยายแบบพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น ผลการศึกษา พบว่า 1. สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การวัดและประเมินผล การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ การนิเทศ กำกับ ติดตาม การพัฒนาหลักสูตรและการสอน และการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน ตามลำดับ 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด 5 ด้านนั้น มุ่งเน้นไปที่การสร้างผู้นำที่เข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและรอบด้าน โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน การพัฒนาหลักสูตรและการสอนที่สอดคล้องกับบริบท การใช้เทคโนโลยีและประเมินผลเพื่อการพัฒนา การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม

* Received: 13 April 2025, Revised: 17 May 2025, Accepted: 17 May 2025

Study Of Academic Leadership Of Educational Opportunity Extension School In Khun Yuam District Under The Maehongson Primary Educational Service Area Office 1

Kamon Phoumchaisateian^{1*} Praphan Thumachai²

¹Master of Education Program in Educational Administration, Chiang Mai Rajabhat University

²Lecturer of Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: kamon717@gmail.com

ABSTRACT

This study aimed to: 1) investigate the current state, desired state, and Priority Needs Index (PNI); and 2) explore guidelines for developing academic leadership of school administrators in expanded educational opportunity schools in Khun Yuam District. The population consisted of 56 individuals, with a target group of 7 experts. The instruments used were a component synthesis form, a questionnaire, and an interview protocol. Qualitative data were analyzed through content analysis and descriptive summarization, while quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Priority Needs Index. The results revealed that: 1. The overall current state was at a high level, and the overall desired state was at the highest level. The Priority Needs Index, ranked from highest to lowest, included measurement and evaluation, promotion of a learning atmosphere, supervision, monitoring, and follow-up, curriculum and instruction development, and the establishment of school goals, vision, and mission, respectively. 2. Guidelines for developing the academic leadership of school administrators based on the top 5 areas of the Priority Needs Index focused on building strong and visionary leaders capable of systematically and comprehensively driving the educational quality of the schools. Emphasis was placed on setting clear directions and goals, developing contextually relevant curricula and instruction, utilizing supervision and evaluation for development, creating a learning atmosphere conducive to 21st-century learning, and promoting the participation of all relevant stakeholders to ensure effective and sustainable development of student quality..

Keywords: Academic Leadership, Opportunity Expansion Schools in Khun Yuam District

บทนำ

ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และแรงกดดันจากภายในจากสภาวะการณ์และการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ล้วนส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาทั้งสิ้น ซึ่งระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นพื้นฐานบนความก้าวหน้าของประเทศ จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาให้สอดคล้องต่อความท้าทายดังกล่าว นอกจากนี้ในระบบการศึกษาไทยมีจุดบกพร่องหลายประการซึ่งเกิดขึ้นจากระบบทั้งคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา และการบริหารทางการศึกษาไม่เหมาะสมกับปัจจุบัน รวมทั้งการดำเนินการจัดการศึกษาไม่ตอบสนองต่อเป้าหมายในการพัฒนาของประเทศ แม้ว่าช่วงเวลาที่ผ่านมามีการพัฒนาการศึกษาเกิดผลความสำเร็จของการจัดการศึกษาปรากฏ

ให้เห็นบ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นผลสำเร็จในเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเข้าเรียนของนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ ที่มีค่าใกล้เคียงหรือสูงกว่าระดับสากล จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น การกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาภายใต้นโยบายเรียนฟรี 15 ปีของรัฐบาล การผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางที่เชื่อมโยงตลาดแรงงานภายใต้ระบบการศึกษาแบบทวิภาคี โดยภาพรวมระบบการศึกษายังมีปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และการผลิตกำลังคนตามความต้องการของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการนำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารสถานศึกษาเพราะในการจะประสบผลสำเร็จของสถานศึกษานั้น จำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีประสบการณ์สามารถเข้าใจผู้ร่วมปฏิบัติงาน มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความทุ่มเทให้กับการพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล, 2560) และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำงานของบุคลากรและมีความสำคัญต่อผลงานโดยรวมทั้งหมดของสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะผู้นำหรือผู้บริหารนั้นเป็นผู้ควบคุมดูแลและมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานซึ่งทำให้ผลการปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบต่อประสิทธิภาพของงาน ความสำเร็จของสถานศึกษาจะเกิดขึ้นขึ้นอยู่กับความตระหนักรู้ในความสำเร็จของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำที่จะเป็นผู้เปลี่ยนแปลงสถานศึกษา ปรับภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม สภาพชุมชนและเป็นผู้สนองความต้องการทางการศึกษาของชุมชน (เพ็ญภา ศรีแปลก, 2563)

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่จะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการใช้โอกาสใช้ความเป็นผู้นำอย่างเต็มศักยภาพและหันมาทุ่มเทให้กับงานบริหารโรงเรียนเป็นหลัก ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลต่อบรรยากาศขององค์กร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ (ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ, 2560) และภาวะผู้นำทางวิชาการนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนแก้ไขการจัดการเรียนการสอน เป็นความสามารถโน้มน้าวใจหรือชี้นำบุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจและตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย นำความรู้ทักษะต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่กำกับติดตามให้บุคคลทำงานเป็นระบบ เน้นแนว ประสานงานให้ความสะดวก สร้างความเชื่อมั่น ความนับถือ กำลังใจและความอบอุ่นในการร่วมงาน ดูแลให้ความช่วยเหลือให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (เพ็ญภา พลัฒิม, 2559)

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีทั้งสิ้น 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนชุมชนบ้านเมืองปอน โรงเรียนชุมชนต่อแพวิทยา โรงเรียนบ้านปางตอง และโรงเรียนบ้านหนองแห้ง ส่วนมากเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูง ทุกันดารห่างไกล นักเรียนส่วนใหญ่เป็น ชาวไทยภูเขา มี

ปัญหาด้านภาษาในการสื่อสาร ขาดครูที่ชำนาญในสาขาวิชาเอก และวิชาชีพ การจัดครูเข้าสอนไม่ตรงกับวิชาเอก หรือความถนัด ขาดประสบการณ์ในการสอน และยังไม่มีความเข้าใจเรื่องหลักสูตรอย่างชัดเจน ขาดแคลนสื่อ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอนครูมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานอื่นมากนอกเหนือจากการสอน ไม่มีเวลาในการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่รวมทั้งมีบรรจุแต่งตั้งและโยกย้ายครูบ่อย เพราะครูส่วนมากไม่ใช่คนในพื้นที่ ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง ส่งผลกระทบโดยตรงกับคุณภาพการศึกษา (จิรารัตน์ กระจำนัง, 2562) โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอบุณยวมทั้ง 4 โรงเรียน ยังมีจุดที่ควรพัฒนาหลากหลายด้าน โดยภาพรวมมีจุดที่ควรพัฒนา ดังนี้ 1) คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาท ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 2) งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา 3) อาคารและอุปกรณ์บางส่วนชำรุด 4) พัฒนาบริเวณโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ 5) บุคลากรกับชุมชนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทักษะอาชีพ 6) พัฒนากิจกรรมส่งเสริมความสามารถของนักเรียนด้านดนตรี 7) ระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ และ 8) พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน อีกทั้งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 4 โรงเรียน พบปัญหาการบริหารด้านวิชาการที่คล้ายคลึงกัน คือ ครูมีภาระงานอื่นนอกเหนืองานสอนจำนวนมาก จึงทำให้บางครั้งจัดการเรียนการสอนได้ไม่เต็มที่ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน มีการสลับสับเปลี่ยนบุคลากรบ่อยครั้งส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง มีการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning และการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ค่อนข้างน้อย และมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายและจุดเน้น สพฐ. บ่อยครั้ง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานด้านวิชาการ และผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 พบว่าผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้านการอ่านออกเสียง และด้านการอ่านรู้เรื่อง ผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษาไทย ผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 มีผลการประเมินต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละของระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1, 2566)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอบุณยวม โดยศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่อำเภอบุณยวม เพื่อนำข้อมูลจากผลการวิจัยที่ได้เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอบุณยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

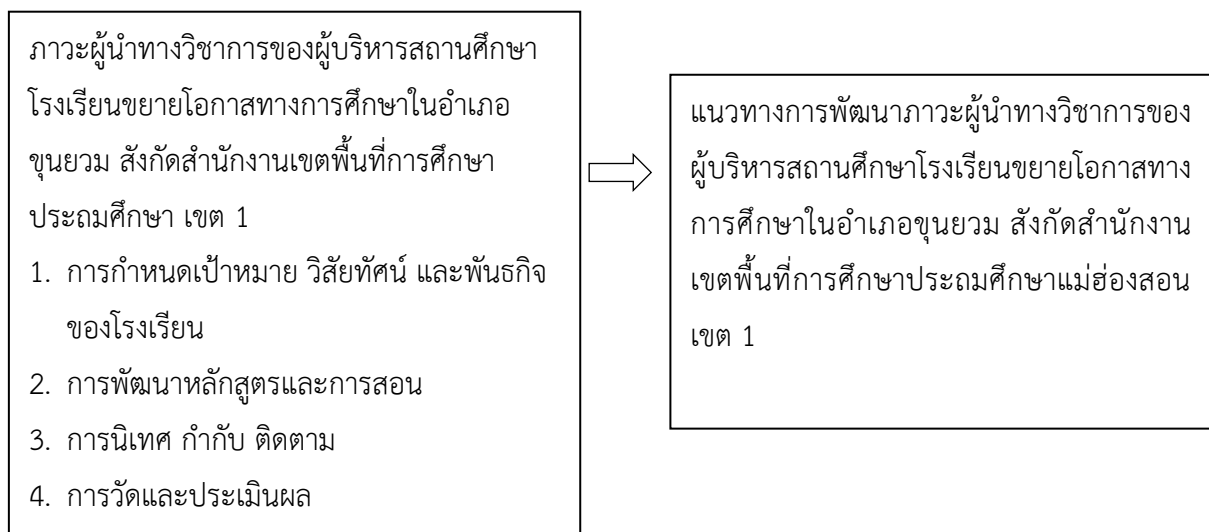
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษาบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

แบ่งขั้นตอนการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 แหล่งข้อมูล

องค์ประกอบ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งข้อมูล										
	พิสมัย ชุมภู (2557)	ผกากรอง ศรีประไพ (2558)	พัชรกรรณ์ จันทพล (2559)	เพ็ญภา พลับปิม (2559)	เสาวภาพันท์ ศรีประเสริฐ	กรรมกร วีระวงศ์ (2564)	กัญญาณัน สุขสำราญ (2565)	ธนิต รัตนศักดิ์ (2565)	เบญจมาภรณ์ กุ่มทรัพย์ (2565)	ปนัดดา สะราคำ (2565)	ความถี่
1.การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10*
2.การพัฒนาหลักสูตรและการสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10*
3. การนิเทศ กำกับ ติดตาม	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9*
4. การวัดและประเมินผล	✓		✓		✓	✓	✓	✓			6*
5. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	9*
6. การพัฒนาบุคลากร		✓							✓	✓	3
7. การประเมินคุณภาพการศึกษา		✓							✓		2
8. การวิจัยและนวัตกรรม									✓	✓	2
9. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล									✓		1
10. การสร้างเครื่องเครือข่าย										✓	1

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยอาศัยหลักการจำแนก หรือการจัดกลุ่มข้อมูล และสรุปเป็นความเรียงเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครู โรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอขุนยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครูผู้ให้ข้อมูล จำนวน 56 คน โดยจะศึกษาข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ คือแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม มีขั้นตอนในการสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ออกแบบรายการข้อคำถาม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวทางของลิเคิร์ต (Likert, 1976)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Question)

3. นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาค่าความสอดคล้องที่คำนวณได้ ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.60 ขึ้นไป ผลปรากฏว่าข้อคำถามของแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60 – 1.00 เป็นค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้

4. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990) โดยใช้เกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผลปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.91 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดส่งหนังสือราชการจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน พร้อมแบบสอบถามไปยังผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 56 ชุด โดยได้รับคืน และมีสภาพสมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 56 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ทำการบันทึกข้อมูล และวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ความถี่ และค่าร้อยละ เสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบการพรรณนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของเบสต์ (Best, 1982) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการพรรณนา

ผู้ศึกษานำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม มาคำนวณหาดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : PNI modified) (สุวิมล ว่องวานิช, 2558) เพื่อกำหนดอันดับความต้องการจำเป็นที่ต้องปรับปรุงในการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม

การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1

กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 จำนวน 1 คน ข้าราชการครูปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ จำนวน 3 คน และข้าราชการครู จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปและมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนหมอกจำแป่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านถ้ำลอด ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปางคาม หัวหน้าฝ่ายงานวิชาการโรงเรียนบ้านปาลาน โรงเรียนชุมชนบ้านผาบ่อง และข้าราชการครูโรงเรียนบ้านถ้ำลอด ทั้ง 5 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 และมีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practices) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการหรือด้านวิชาการ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษา วิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ออกแบบแนวคำถามการสัมภาษณ์ ในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม โดยนำผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยาย

โอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม ที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น (PNI modified) โดยรวมในแต่ละด้าน มากำหนดเป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์

3. สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม

4. นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ พิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสม ปรับปรุง และจัดทำแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์ ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษานำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ส่งถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ จำนวน 7 คน ผู้ศึกษาดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 13-31 มกราคม พ.ศ. 2568 ตามที่ได้นัดหมายไว้ และดำเนินการสรุปคำสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสรุปสาระสำคัญที่มีความสอดคล้องกันของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เช่นกัน เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน รองลงมาการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน และการนิเทศ กำกับติดตาม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดการวัดและประเมินผล

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ รองลงมาการวัดผลและประเมินผล การกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน และการนิเทศกำกับติดตาม ด้านค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ดังตาราง

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน (ที่เป็นจริง)			สภาพที่พึงประสงค์ (ที่อยากให้เป็น)		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1. การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน	3.90	0.77	มาก	4.843	0.36	มากที่สุด
2. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน	3.88	0.75	มาก	4.83	0.37	มากที่สุด
3. การนิเทศ กำกับ ติดตาม	3.86	0.81	มาก	4.841	0.37	มากที่สุด
4. การวัดและประเมินผล	3.84	0.81	มาก	4.90	0.28	มากที่สุด
5. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้	3.89	0.80	มาก	4.901	0.30	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	3.87	0.79	มาก	4.86	0.33	มากที่สุด

สำหรับดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอยะนวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยรวมเรียงตามลำดับดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การวัดผลและประเมินผล รองลงมา การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ การนิเทศกำกับติดตาม การพัฒนาพัฒนาหลักสูตรและการสอน และการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์พันธกิจของโรงเรียน ตามลำดับ ดังตาราง

องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ	สภาพปัจจุบัน	สภาพที่พึงประสงค์	PNI _{modified}	ลำดับ
	D	I		
1. การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน	3.90	4.843	0.240	5
2. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน	3.88	4.82	0.245	4
3. การนิเทศ กำกับ ติดตาม	3.86	4.841	0.254	3
4. การวัดและประเมินผล	3.84	4.89	0.276	1
5. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้	3.89	4.90	0.258	2
เฉลี่ยรวม	3.87	4.86	0.255	

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอยะนวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 แต่ละด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน ควรดำเนินการดังนี้

2.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรประชาสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของงานวิชาการของสถานศึกษา และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาด้านวิชาการอย่างเข้มข้น โดยให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและเผยแพร่ผลงานผ่านช่องทางหลากหลาย ควบคู่ไปกับการกำกับติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และให้ความสำคัญกับการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้มีผลงานโดดเด่นผ่านการประชาสัมพันธ์และการเชิดชูเกียรติ รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภายนอก เพื่อเสริมสร้างโอกาสและยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

2.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพบปะครูอย่างสม่ำเสมอ และชี้แจงให้ครูทราบแนวปฏิบัติหรือเป้าหมายด้านวิชาการของสถานศึกษา โดยการจัดประชุมหารือเพื่อกำหนดเป้าหมายด้านวิชาการของสถานศึกษาให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม มีการชี้แจงแนวนโยบายทางการศึกษา เป้าหมาย และแผนงานของโรงเรียน พร้อมทั้งอธิบายแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานในด้านการสอน การวัดผล และการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายมีความเข้าใจและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน และให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูลวิชาการ โดยการจัดทำแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น กลุ่มไลน์หรือเว็บไซต์ของโรงเรียน เพื่อให้ครูและบุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว รวมถึงมีการบันทึกการประชุมหรือสรุปเนื้อหาสำคัญเพื่อส่งต่อให้ครูที่ไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมได้ เพื่อให้ทุกคนได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนและไม่ตกหล่น

2.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดทิศทางการบริหารงานวิชาการไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษาให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับสภาพบริบทที่เป็นจริง เพื่อเป็นทิศทางนำทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกภาคส่วน โดยจะมีการประชุมร่วมกับคณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ SWOT ซึ่งเป็นการประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษาอย่างรอบด้าน เพื่อให้เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค อันจะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

2.1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรประชุมชี้แจงเป้าหมายด้านวิชาการ โดยให้ครู นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ เริ่มจากสร้างวัฒนธรรมสังคมนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารจะประพฤติตนเป็นแบบอย่างและแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างชัดเจน และส่งเสริมการประชุมร่วมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ และกำหนดรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

2.1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในการพัฒนาเป้าหมายด้านวิชาการของสถานศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาและค่าเป้าหมายในการพัฒนา

คุณภาพผู้เรียนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นเกณฑ์และทิศทางในการดำเนินงาน และมีกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เข้มแข็ง ซึ่งบูรณาการอยู่ในงานประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ และให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ด้านคุณภาพของผู้เรียนในปีที่ผ่านมาเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์และกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีต่อไป เพื่อให้การวางแผนและการดำเนินงานมีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาที่แท้จริง

2.1.6 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายด้านวิชาการของสถานศึกษาโดยให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา โดยการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นระบบที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา และดำเนินการประชุมวางแผนการทำงานอย่างต่อเนื่อง และกำหนดปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและมีกรอบเวลาที่ชัดเจน การทำงานของสถานศึกษาเป็นไปตามหลักการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีกระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และจัดทำรายงานประจำปีตามสภาพจริงทุกปี ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการประเมินผลและวางแผนพัฒนาในอนาคต

2.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ควรดำเนินการดังนี้

2.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดให้ท้องถิ่น ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นประจำ เพื่อให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจะแต่งตั้งคณะกรรมการผู้มีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ มาร่วมกันวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลท้องถิ่นจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และดำเนินการสำรวจท้องถิ่นอย่างรอบด้าน โดยพิจารณาสภาพปัจจุบัน แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง บริบทสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงการรับฟังความคิดเห็นจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมและตอบโจทย์ความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

2.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการทดสอบมาใช้ในการประเมินความก้าวหน้าตามเป้าหมายด้านวิชาการของสถานศึกษา มีการแจ้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปัจจุบันและย้อนหลัง 3 ปีของนักเรียน ให้ผู้บริหารได้รับทราบ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์และวางแผนพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างตรงจุด และให้ความสำคัญกับรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ซึ่งถือเป็นการสะท้อนผลการดำเนินงานด้านวิชาการอย่างรอบด้าน ทำให้สามารถประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน และยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาในอนาคต

2.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ผลการทดสอบในการจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าของนักเรียน กำหนดเป้าหมายและมาตรฐานคุณภาพของการศึกษา รวมถึงคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นการกำหนดความสำเร็จของโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น โดยพิจารณาจากสภาพความเป็นจริงของนักเรียนและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเป็นสำคัญ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยนำผลการทดสอบที่บ่งชี้ว่าต้องมีการปรับปรุง มาจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีความก้าวหน้าและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

2.2.4 4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำหลักสูตรมาปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มุ่งมั่นที่จะพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และสังคมอย่างแท้จริง โดยจะดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งต่อปีการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและบริบทของสถานศึกษา และวิเคราะห์ความต้องการของท้องถิ่นและสถานการณ์ของสังคมปัจจุบันอย่างรอบด้าน เพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ตรงตามความต้องการและมีคุณภาพอย่างแท้จริง และให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง โดยจะสำรวจความต้องการและความคิดเห็นของนักเรียน รวมถึงศิษย์เก่าที่จบจากสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาประกอบการพัฒนาหลักสูตรให้ครอบคลุมและตอบโจทย์ยากยิ่งขึ้น

2.2.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูด้วยกัน เพื่อช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกัน จัดประชุมวิชาการตามช่วงชั้น เพื่อให้ครูผู้สอนในระดับเดียวกันได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้าน รวมถึงมีการจัดประชุมประจำเดือน เพื่อหารือและวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน และให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรม PLC (Professional Learning Community) อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นเวทีให้คณะครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และร่วมกันพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและบรรยากาศการทำงานที่เป็นทีมในสถานศึกษา

2.2.6 ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน พัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน โดยจะดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างน้อยปีละครั้ง และนำหลักสูตรแกนกลางมาใช้ในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพหลัก โดยมีการสอบถามความคิดเห็นจากสมาคมศิษย์เก่า เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

2.3 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ควรดำเนินการดังนี้

2.3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนการนิเทศที่ชัดเจนเหมาะสม จัดประชุมวางแผนการนิเทศ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทาง และสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการนิเทศให้ชัดเจน ควบคู่ไปกับการค้นหานวัตกรรมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศ เพื่อช่วยให้การดำเนินงานมีกรอบที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยจะมีการดำเนินการทำงานตามหลักการ

PDCA (Plan-Do-Check-Act) เพื่อให้กระบวนการนิเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่องและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

2.3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรยกย่อง ชมเชย ให้กำลังใจหรือให้รางวัลกับคณะครูในการจัดการเรียนรู้ มุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและส่งเสริมขวัญกำลังใจของครู โดยจะสร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมการทำงานร่วมกันของครูด้วยการสร้างความสุขในองค์กรตามหลักกัลยาณมิตร เพื่อให้ครูเปิดใจและพร้อมที่จะทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข และให้ความสำคัญกับการลงเยี่ยมชั้นเรียน และนิเทศการสอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการให้กำลังใจและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างใกล้ชิด

2.3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยการพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยการ สร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา เพื่อใช้ในการวางแผนและกำหนดทิศทางการนิเทศอย่างชัดเจน รวมถึงสร้างความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการนิเทศร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การนิเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

2.3.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรแนะนำคณะครูให้มีการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และสนับสนุนให้ครูสร้างสรรค์นวัตกรรมในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและบริหารจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบ นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมสำหรับการนิเทศ โดยจะจัดเตรียมเอกสารการนิเทศ และประชุมชี้แจงการใช้เครื่องมือในการนิเทศ เพื่อให้ครูมีความเข้าใจและสามารถใช้เครื่องมือได้อย่างถูกต้องและเป็นระบบ ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการนิเทศที่มีประสิทธิภาพและส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวม

2.3.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำกับ ติดตาม ช่วยเหลือ แนะนำคณะครูในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ใช้หลักการกัลยาณมิตรในการนิเทศ ควบคู่ไปกับการนิเทศแบบชี้แนะ เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและเปิดเผย ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือที่ดีในการทำงานร่วมกัน และมุ่งเน้นการช่วยเหลือชี้แนะเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติงานของครู

2.3.6 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้คณะครูเห็นความสำคัญของการนิเทศการศึกษา สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และ สร้างเป้าหมายร่วมกัน ระหว่างผู้บริหารและครู นอกจากนี้ควรนำหลักกัลยาณมิตรมาใช้ในการนิเทศการศึกษา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนา พร้อมทั้งใช้นวัตกรรมในการนิเทศการศึกษา เพื่อให้กระบวนการนิเทศมีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญผู้บริหารสถานศึกษาจะลงนิเทศตามปฏิทินการนิเทศ และปฏิทินการเยี่ยมชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ และให้ชี้แนะแนวทางในการจัดการเรียนการสอนทุกครั้ง เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล ควรดำเนินการดังนี้

2.4.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการทดสอบนำให้ฝ่ายวิชาการจัดทำโครงการสอนซ่อมเสริมให้สอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียน โดยจัดทำโครงการงานผลการทดสอบที่ต้องปรับปรุงในแต่ละตัวชี้วัด เพื่อให้ฝ่ายวิชาการนำข้อมูลนี้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ และควรนำรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ได้แก่ การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบทบาทและบริบทของโรงเรียน เพื่อขยายโอกาสทางการเรียนรู้และตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น

2.4.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิงตรวจสอบ จัดทำระบบสารสนเทศที่ทันสมัย ซึ่งมีคุณสมบัติที่ใช้งานง่าย สะดวก รวดเร็ว และสามารถอ้างอิงตรวจสอบข้อมูลได้อย่างทันทั่วทั้งที่ นอกจากนี้ควรมีแนวคิดในการนำระบบธนาคารหน่วยกิต มาประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นระบบที่สามารถเก็บสะสมหน่วยกิตหรือผลการเรียนรู้จากการศึกษาในทุกรูปแบบ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนในอนาคต

2.4.3 2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา โดยมีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานวัดผลประเมินผลอย่างชัดเจน เพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำเอกสารหลักฐานต่างๆ ให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลที่กำหนด นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร โดยครูผู้สอนทุกคนต้องมีความรู้ความเข้าใจในระเบียบการวัดและประเมินผลเป็นอย่างดี และสามารถปฏิบัติงานด้านการวัดและประเมินผลได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การวัดและประเมินผลเป็นเครื่องมือที่น่าเชื่อถือและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง

2.4.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ จัดเตรียมและศึกษาเอกสารนโยบายระดับประเทศในแต่ละปีอย่างละเอียด เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ต้องให้ความสำคัญกับการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ โดยจะวางแผนและกำหนดทิศทางคุณภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ เพื่อมุ่งเน้นการผลิตผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมของประเทศชาติ

2.5 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ควรดำเนินการดังนี้

2.5.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัยและน่าสนใจเพื่อเสริมสภาพการเรียนรู้ให้แก่บุคลากร โดยตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีความทันสมัยและน่าสนใจต่อผู้เรียน นอกจากนี้จะต้องสร้างเครือข่ายเพื่อรับการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศและ

ส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นห้องเรียนแห่งความสุขที่กระตุ้นความสนใจ และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคปัจจุบัน

2.5.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุน จัดให้มีสิ่งแวดล้อม บรรยากาศ และวัฒนธรรมของ โรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนา อย่างรอบด้าน โดยจัดทำโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ของโรงเรียน และสนับสนุนให้มีบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ ปลอดภัย และกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ นอกจากนี้สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างองค์กรแห่งการ เรียนรู้ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน และภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2.5.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างขวัญกำลังใจให้กับคณะครูและนักเรียน ซึ่งจะเป็นการ เสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารโรงเรียน โดยนำทฤษฎีแรงจูงใจมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานโรงเรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจและ ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้าง วัฒนธรรมครอบครัวขึ้นในสถานศึกษา เพื่อสร้างสังคมการทำงานที่อบอุ่น สบายใจ และมีการช่วยเหลือกัน ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่บรรยากาศการทำงานที่ดีและความร่วมมือในการพัฒนา โรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการที่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการที่ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการและจัดกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเป็น กันเอง รวมถึงจัดกิจกรรมกลุ่มที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้สถานศึกษาจะใช้หลักกัลยาณมิตรในการบริหารทางวิชาการเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีในรูปแบบ ของสังคมการเรียนรู้ที่เปิดใจ ให้ใจ และร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาการศึกษา ที่สำคัญสถานศึกษาจะ เน้นการ นิเทศที่ให้ความสำคัญกับ "คน" มากกว่า "งาน" เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีในการทำงานร่วมกัน อันจะ นำไปสู่การขับเคลื่อนการศึกษาของสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ในการ ขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมแล้ว ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในปัจจุบันอยู่ในระดับ มาก ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีที่บ่งชี้ถึงความตระหนักและความพยายามในการดำเนินงานด้านวิชาการอย่างมี ประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงสภาพที่พึงประสงค์ พบว่ามีความคาดหวังที่สูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล ซึ่งแสดงให้เห็นถึง

ความต้องการในการพัฒนาที่มุ่งเน้นไปที่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และกระบวนการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีความสอดคล้องของผลการศึกษากับงานวิจัยของ พุฒินันท์ แสงสิริวัฒน์ (2564), ชุตินันชา ไชโย (2567) และ อมรรรัตน์ ไทรเมือง (2565) ที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากนั้น ตอกย้ำถึงความสำคัญของบทบาทนี้ในการบริหารจัดการศึกษา อย่างไรก็ตาม ลำดับความสำคัญของแต่ละด้านอาจแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งอาจเนื่องมาจากลักษณะของโรงเรียน ชุมชน และความต้องการที่แตกต่างกัน สิ่งที่น่าสนใจคือความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา โดยผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การวัดและประเมินผล เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด รองลงมาคือ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และการนิเทศ กำกับ ติดตาม ความต้องการจำเป็นในด้านการวัดและประเมินผลนี้อาจสะท้อนถึงความท้าทายในการนำเครื่องมือและวิธีการวัดผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียนมาใช้ รวมถึงการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ แนวทางการพัฒนาที่งานวิจัยนี้เสนอสำหรับ 3 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดนั้น มีความสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น การเน้นการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน (วรวิทย์ ไชยวงศ์ (2566), นิตินิภา เสนาฤทธิ์ (2560)) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นและส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ (เอียรพัฒน์ ชูปวา (2559), รวิภา ศรีวัตร (2564) และการนิเทศแบบกัลยาณมิตรที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือและพัฒนาครู (รวิภา ศรีวัตร (2564), วรวิทย์ ไชยวงศ์ (2566)) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการวิจัยนี้ คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการวัดและประเมินผล การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และการนิเทศอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยอาจจัดอบรม สัมมนา หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็น นอกจากนี้ สถานศึกษาเองควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของโรงเรียนและบริบทของชุมชน เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาของนักเรียนต่อไป อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ การศึกษาเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม สังกัด สพป.แม่ฮ่องสอน เขต 1 เท่านั้น ดังนั้นการนำผลการวิจัยไปใช้ในบริบทอื่น ๆ ควรพิจารณาถึงความแตกต่างของลักษณะโรงเรียนและสภาพแวดล้อมด้วย นอกจากนี้ การศึกษาในอนาคตอาจมุ่งเน้นไปที่การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร หรือศึกษาผลกระทบของภาวะผู้นำทางวิชาการต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความแตกต่างระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษากับโรงเรียนขนาดใหญ่หรือโรงเรียนที่มีลักษณะเฉพาะอื่น ๆ อาจช่วยให้เข้าใจแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสมากขึ้น

2. ควรศึกษาวิธีการใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการ เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ ระบบนิเทศทางไกล หรือเครื่องมือดิจิทัลในการติดตามและประเมินผล

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอยุวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยได้ดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น ส่งผลให้ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ด้าน สามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอยุวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ได้ ดังภาพ

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอยุวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

จากภาพแสดงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดเพิ่มเติมดังนี้

1) การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน เน้นที่บทบาทของผู้บริหารในการสร้างทิศทางที่ชัดเจนให้กับโรงเรียน โดยผู้บริหารต้องสามารถสื่อสารเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจและเห็นพ้องต้องกัน สร้างความเข้าใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของ

เป้าหมายร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ ควรกำหนดพันธกิจของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทบทวนและปรับปรุงเป้าหมายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและบริบทของโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็น

2) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยมีส่วนร่วมของครูและผู้เกี่ยวข้อง: การเปิดโอกาสให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน สนับสนุนให้ครูใช้วิธีการสอนที่หลากหลายและตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน และประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ประเมินผลการใช้หลักสูตรและนำผลมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

3) การวัดผลประเมินผล ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน โดยการสร้างระบบการวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพ ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ใช้วิธีการวัดผลที่หลากหลายและครอบคลุมตัวชี้วัดตามหลักสูตร เลือกใช้เครื่องมือและวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายการเรียนรู้ การประเมินผลต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดและเป้าหมายการเรียนรู้ นำข้อมูลผลการประเมินมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา ใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงวิธีการสอนและพัฒนาผู้เรียน ให้ข้อมูลป้อนกลับที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย และประเมินผลทั้งในระดับชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนรายบุคคล และในระดับโรงเรียนเพื่อวางแผนพัฒนาในภาพรวม

4) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ควรมีกระบวนการดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยกำหนดแผนการนิเทศที่ชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนา ให้คำแนะนำ สนับสนุน และช่วยเหลือครูในการพัฒนาการสอน ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูและผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาตนเอง นำข้อมูลจากการนิเทศมาวิเคราะห์และใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม

5) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ คือ การให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและบุคลากร โดยจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด ปลอดภัย และส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและไว้วางใจระหว่างครูและนักเรียน จัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ นอกห้องเรียนและพัฒนาทักษะชีวิต ปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน

จากภาพแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดทิศทาง การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การวัดผลประเมินผล การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และการนิเทศ กำกับ ติดตาม ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีความเชื่อมโยงและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ วีระวงศ์. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญาการศึกษา มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.
- กิงกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.
- จิรารัตน์ กระจำงดี. (2562). การศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอยะนวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ชวพร จิมขุนทด. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- ชุดินชชา ไชโย. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเชิงคำ 1 สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.
- ธนิธ รัตนศักดิ์ดา. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.
- เจียรพัฒน์ ชูปวา. (2559). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพล ศุภวิทยาเจริญกุลม. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นิตินา เสนาฤทธิ์. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายเกาะช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- เบญจมาภรณ์ คุ่มทรัพย์. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานีชัยนาท. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ผกากรอง ศรีประไหม. (2558). *การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พัชรนันท์ ลอยเมืองกลาง. (2564). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย*. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 8(3), 337–350.
- พัชรภรณ์ จันทพล. (2559). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิสมัย ชุมภู. (2557). *การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการและแนวทางการส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- พุดินันท์ แสงสิริวัฒน์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- เพ็ญภา พลับฉิม. (2559). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- เพ็ญภา ศรีแปลก. (2563). *การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- รวิภา ศรีวัตร. (2564). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- วรุฒิ ไชยวงศ์. (2566). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. พิมพ์ลักษณ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1. (2566). *รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2565*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เสาวภาพันธ์ ศรีประเสริฐ. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา*. งานนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Best, J.W. (1982). *Research in Education* (4 th ed.). Prentice- Hall.
- Cronbach, Lee J. (1990). *Essential of Psychological Testing* (5th ed.). Harper Collins.
- Likert, R. (1976). *The human organization: Its management and value*. McGraw-Hill.